

Сыдык Карачев

ТЕҢДИК ЖОЛУНДА

(Эки көшөгөлүү комедия)

Ойноочулар:

1. Чодон — кызуу кандуу 50 жашта.
2. Зулайка — токтоороок 45 жашта.
3. Жанаркан — Чодондун кызы 16— 17 жаштарда
4. Саткын — Чодондун баласы 24 жашта.
5. Субан — Жанарканды сүйөт 25 жашта.

1-көшөгө

I КӨРҮНҮШ

(Көшөгө ачылганда орто чарбалуу кишинин уйүнүн ичи көрүнөт, Жанаркан жүктүн бурчунда көйнөк тигип, Зулайка жүн тытып олтурат).

З у л а й к а. (Жүн тытуудан токтоп) кудай деп эле тынч жур десем - болбоду. Кошчуга болуш болом деп илинди, андан да мүйүз чыкпады (үшкүрүп) деги бай-куштун бакты кем экен. Кеперетип ачабыз деп декилдеп жүрүштү. Андан да ийгилик көрбөдү.

Жанаркан. Атам өзү кылмыштуу. Алда кайдагы бузуктарга кошулуп алды. Алар малдын, акчанын күнүн көрдү. Атам эки колун мурдуна тыгып бастыра берди.

Зулайка. Оо, кургурум, атаң байкушта эмне жа-зык! Ак көңүлдүүлүгүнөн ошентип жүрбөйбү? Жанагы Мадабай деген какмарлар кесепет болбодубу. Кылаарын кылып, кыл жип менен бууп таштап кете беришти. Эшигинде итинен

башкасы жок эле. Эми дүркүрөп байып алышты. Алда какмаарлар, аа, жуундуга тонгон дөбөттөй болушуп, эми таакыр кишиге карашпайт.

Жанаркан. Атам көрүп, билип жүрүп эмне учун аларга кошулду? Шерик болбой эле койбойбу. Же, аларсыз оокат кылалбай калат белек?! Түбүн ойлобогон киши да.

З у л а й к а. (Ачууланган өңдөнүп) Бир деме болсо эле атаңар айыптуу. Ал кургур дале силерди «Ач, жылаңач калбасын» дейт. «Эл журттан кем болушпаса экен» дейт. Саткын экөөң качан болсо эле дайыны жок талпылдай бересиңер. Саткын го, атасына тынчтык бербес болду, окугандардын баары ошондой болсо, окубаганы...

Жанаркан. Саткын атамдын жазыктуу экендигин жакшы билет, баары-жокко көзү жетет. Атамдай көзү туюк эмес, көрөт, билет, билгенин жашырбай, жаппай айтат. Анын айыбы жок.

З у л а й к а. Ооба, Саткынын кыйын билгич. Билип, көрүп кыйратып ийди деп жатышат. Окуганы далай жыл болду. Ошондон бери эчтемеге илинбей сары ала уйда калжайып жүрөт. Анын билгенин атаң уктап жатып би-лет.

Жанаркан. Билгендеги кылганы кошчунун бууда-йын, кеперетиптин малын жоготконубу?!

Зулайка. (Дагы ачуулана түшүп) А, кемшиктер, силер сын такканды эмне кылат экенсиңер?! Кудай деп кардыңардын ток болгонун ойлосоңорчу. Атаң болбосо аңкыштаган суурдай болуп, коңкоюп олтурар эленер. Кудайдын бергенине шүгүр, өмүрү узун болсун!

Жанаркан. Иш сотко берилди, миңдеген акча кесилет, аныэми кайдан таап берет, бере албайт. Как ошондо суурдай аңкышташабыз.

Зулайка. Кудай анын бетин ары кылсын! (Үшкүрүнүп) Оозуна таш! Кыздын жаны жат дегени ошол тура. Кайсы бетин менен муну айтасың?

Жанаркан. Мен эмес Сакыш да ошону айтып жүрөт.

З у л а й к а. Сакышың сайда калсын! Арам катын, теги сүйлөбөчү! Үйдөн карыш баспай жатып айтканың, ошол, кеткениңден кийинки кылыгыңа олтура калайын сенин.

Жанаркан. (Күлүп) Мен табалап жаткан жерим жок, акыл-эси киргенде жел өпкөлүк кылган атама ичим күйөт. Кошчуда, кеперетипте жүргөндө Сакыш эмне деп жүрдү? Далай акыл айтпадыбы. Атам мурунтан кулагына илген жок. (Дагы күлүп) Эми мына мурдубузга суу жегип олтурат.

Зулайка. (Кыжыры кайнап, ордунан туруп) Ок! Бул кандай кара баскыр эле ботом! Жумаш экөөң тең ысыгын жепсиңер!.. (Азыраак токтоп туруп) Бендени ырыскысыз жаратпайт. Кудай өзү берди, эми өзү алар, кайта дагы берер. Кудайымдын казнасы кең, тирүү жан-ды куру койбойт, силер аны билгенче далай заман бар. Субан менен сүйлөшкөнүңдү койсоңчу, анын мында жүргөнүн көрсө атаңдын жини келет. Кайны бар кыз кайыңдуу кишидей болуп жүрбөйбү. Дайыны жок эле, ар ким менен арсаңдай берүү келишпейт.

Жанаркан. Менин кайним-майним жок! Өзүм каалаган кишиге барам. Силердин зордук кыла турган эч бир акыңар жок. Субан элден кем бекен? Субандай жи-гит чанда табылат. Окумуштуу, ачык пикирдүү андай ким бар.

З у л а й к а. Кой эми болду... сени Саткын менен Касым бузуп түгөттү го. Мунунду койбосоң, Субанды бул үйгө келгисиз кылам. Эмне бар, бирөөнүн бой жеткен кызынын жанында.

Жанаркан. Мени эми тыя албайсыңар, мен өз жолумду өз тендигимди жакшы билем. Мен камоого түшкөн күн эмесмин.

З у л а й к а. Кайсы бетин менен ошону айтып олтурасын, эл укса шерменде болбойбузбу! Элге-журтка шерменде болгончо, өлгөн жакшы.

Ж а н а р к а н. Ушак-айыңдын заманы өткөн. Кол куушуруп жатуу эмй жок, башыбыз азат, башкалар менен теңбиз.

Зулайка. Болду... болду... болоорун болуп калып-тыр. Бара-бара көрүшө жатарбыз. (Колун шилтеп эишк-ке карай

аттайт. Эшиктен бир бала шашып, чуркап ке-лип, Зулайка менен кагылышат экөө тең жыгылат).

II КӨРҮНҮШ

(Бала жана мурункулар)

З у л а й к а. (Ордунан тура албай оонап) О, кан чыч-кыр, о, кокуй белим, кандай желмогуз элең?! Чебердеп кирсең боло! Омурткасы чыгып кеттиби?! Кокуй белим! (Жанаркан келип көтөрүшөт. Эптеп кагынып ордунан турат).

Б а л а. (Шашылып, энтигип) У-у-у-уй жылкылар ээ-жаа бербей орустун чөбү жакка кет... кетти... такыр кубалап жете албадык, уйлар да кошо кетти.

Зулайка. (Белин кармап, эти ооруган өңдөнүп) Эмне дейт көзүң аккыр!

Б а л а. Чын, кагылайын жеңеке, теги ээ-жаа бербейт.

З у л а й к а. Кашайгырлар кашайыпсыңар, ээ!.. Силер кайда житип кеттиңер эле! Жанаркан тур, жүгүр! Орус-тун чөбүнө кирип кете электе кайтаргыла! Жаңкы Сат-кын кайда кетти? Теги үйгө токтобос болду!

Бала. Ырас, эжеке, орустун чөбүн көздөй сабалап кетишти.

Жанаркан. Жакшы болуптур, берки Сөлпү кайда эле.

Б а л а. Ай-й... эжеке, Сөлпү экөөбүз кууп жүрүп дарман калбады. Арам өлгүрлөр тээ бир караандатпайт, баарынан да уйларчы, уйлар... куйруктарын мына мындай (колун көтөрүп) чычайтып алып безилдегидей бол-со, теги эле жөө киши эмес, Далбайдын күлүгү бир күнү кууса жетпейт (Жанаркан жымыят).

Жанаркан. Силер куудунарбы? Жетпей, караан-дабай калдынарбы? Жете албагандан кийин бая эле ке-лип айтпайсыңарбы?

З у л а й к а. (Карбаластап) О, кокуй, бабырап олтур-бай эртерээк чуркасаңчы!.. Үймөгүнө кирип кетсе орус-тар айдап кетет, атаң укса өлтүрөт жөн эле!

Жанаркан. Балдар жете албаган эмеге мен кан-тип жетем?!

Б ал а. Сөлпү күлүк экен. Кууп жүрүп сары ала уй-ду куйруктан алды. Ээленген өлөт бой бербей сүйрөп шак-шак тээп таштап кетти. Сөлпү оозу-мурду кан болуп, эрди мына мындай (көрсөтүп) кыйшайып калды. (Жа-наркан күлөт).

З у л а й к а. (Күйкөлөктөп) Арам катын турат да! О, чуркасаңчы батыраак... Жабыраган жаныңды жегир, сен да чурка. Бол... батыраак!.. (Экөөнү тең түртүп чыгарат, өзү да чыгат. Булар чыгары менен Саткын, Чодон келип кирет) Эшиктен үн: Атаны арам өлгүрлөр ай, атаны көк көйнөк айдагырлар ээ!

III КӨРҮНҮШ

Чодон. (Кйбагы салыңкы, ары-бери көп каранат) Бүлө болбой доңуз копкурлар, үйдөгү малды да карап ала алышпайт (Саткынга карап) Кокурайып жүрбөй сен деле көз салып койсоң болбойбу? Оозунду ачкандан баш-каны билбейсиң.

С а т к ы н. Мал ары-бери жүрбөй койчу беле, суунун боюна барып токтошот, андан ары бара албайт, андан бирдеме болуп бара жатабы?!

Ч о д о н. Токтойт. Атандын башы!.. Орустун үймөгүнө кирип кетти, дешпедиби. (Барып төргө олтурат).

Саткын. (Иреге о/сакка, ээрдин үстүнө олтуруп) Чөпкө барбайт, мусурман! Тиги сазды көздөй кетишти. Бекер асан кайгы боло берүүнүн эмне кереги бар? (Папирос тартат).

Ч о д о н. (Үтүрөйө карап) Сазга кетсе жакшы болгон тура! Дуңкандын чөбүнө кирген тура эмесе. Чөбүн же-гизип «чалалаң-чалалаң» дегизип жатсак десен. (Капаланып) Сенден жакшы сөз чыгар күн болбоду го!

С а т к ы н. Эмне кылайын, өлөйүнбү?! Колдон келген-ди биз дагы жай башкалап жүрүпбүз. Мал бакпаган эле жазыгым болбосо...

Ч о д о н. Эшек такалап жүрөм десеңчи. (Ызалап) Ко-куй, кокуй, ушу сен да жанмын деп жүрөсүң ээ?! Саа ок-шогон

злдин балдары эмне болуп жүрөт? Сени менен тең окугандар ким болду, билесиңби?!..

С а т к ы н. Беш бармагымдай билем, кимдин эмне кы-лып жүргөнү менден жашырын эмес. Өзүмдү да эң со-нун билем. (Жымыят).

Ч о д о н. (Жанбаштап) Сенин кудуретиндин бары ти-лиңе чыккан, тилиндин тибирткиси айыкмайынча сен оңолсоң мен кулагымды кесип берейин. Сенден келер жакшылык аз. Элдин балдарынын баары орунда. Бул жатат, мен Ташкенди бүткөрөм деп эле кандай түгөн-гүр экенин билбейм, ушу убакка дейре окуп бүтпөгөн.

Саткын. Кеперетип менен Кошчунун өчүн менден албай болобу. Комиссар болуп акча таап сени балаадан куткарбаган мен күнөкөрмүн да. Балааны өзүнөр башы-нарга үйүп алып, анан элге жеме оодарганыңарга жол болсун?!

Ч о д о н. О, ата көрү, тапканы эле ушу, сенден жакшылык күткөн киши оңолобу, теги... «Жай башкалап жүрөм» деп коёт. Эмнени жай башкалап кыйратып таштадың? Бир жумадан бери сандалып калаада жүрдүң, кылган ишинин дайыны жок. Эмне бүтүрүп, эмнени жай башкалап ийдиң айтчы?!

С а т к ы н. Ал жагын мен өзүм билем. «Балам бала-луу болгондо билерсиң» деген бара-бара көрө жатарбыз.

Ч о д о н. (Кыжыры кайнап) Субан деген бир келе-соону таап алып, кудай бериптир, сүлдөйүп, оозду ачып, карап жүргөндөн башка касиетинер барбы? Силерге окшоп ким жүрөт? Эл-журттун баары силерди шылдың кылат. Силерге күлөт. Адам маскарасы болууга аз калдыңар.

С а т к ы н. Эл-журт айтпайт-этпейт, айтса элдин керегинен чыгып калган шакелдери — бай-манаптар айтат. Эл-журттан алар алда качан садага чабылган, алар эл-журт болуудан эбак өтүп кетишкен!

Чодон. (Ачууланып) Ошондой! Бирдемени билип туруп келжиресеңчи. Сенин Субан келесооң ошондой үй-рөткөн го! Аны жакшы киши кара чаар жылаандан жа-ман көрөт.

Саткын. Субан кедейлерге жагымдугу, аны баары жакшы керет, Субан алардан колдон келген жардамын аябайт. Кеңешин берет. Бай-манаптарды жанына чендетпейт, ошондуктан бузуктар аны көрө алышпайт.

Ч о д о н. Ириген ооздон чириген кеп чыгат. Жакшы-нын шарапаты, жамандын кесепети дегендей билесинби? Жакшы менен ынтымактуу болбосоң көрөрмүн көккө чыкканыңды!

Саткын. Жакшылардын ынтымагын биз урбайбыз. Бизге алардын сокур тыйынга да кереги жок. Алар са-сып-чирип болушкан. Сасыкка да киши жолойбу? Азыр-кы заман башка заман!

Чодон. (Ачууланган сымак) Заманың ушу болсо, ыраазымын! Бала атасына каяша берип, теңме тең айтышып олтурат. Атасынын кылганына каршы чыгат. (Азыраак токтоп). Ой, сен эмне былжырап жүрөсүң. Жакиш-ти Субанга беребиз, деп? Сенин колундан келер ишпи ошол же мен билемби?! Элдин арасына куйтку салганды коюп жүр, мунунду койбосоң менден көргүлүктү көрөсүң.

С а т к ы н. Көрсөк, көрө жатарбыз. Мен карындашымды көрүп туруп күнү үстүнө бере албайм. Ал бок курсагыңдын бир катыны да жетет. Ыйлатып-какшатып кантип күнү үстүнө бересиң? Бары бир бере албайсың! Тирүү кезимде андай жапайычылыкка мен чыдай албайм. (Эшиктен Зулайка кирет, колунда кагазы бар).

IV КӨРҮНҮШ

З у л а й к а. (Таңыркап) Эмне үрпөндөшүп калгансыңар. Ушул экөөңдүн кажы-кужуңар бүтөр күн болор бекен. (Колундагы кагазды Саткынга сунуп), ме, балам, окучу, болуштун жигитимин деп, бир кара тору бала беряп кетти. (Саткын кагазды алып).

С а т к ы н. (Орусча окуп, анан кыргызчага айтып берет. Паланча соттун, паланча числодогу паланча сандуу өкүмү боюнча сиздин мойнуңузга эки миң сом кесилди. (Сот эки жолу чакырса да келбедиңиз. Ошондуктан сыртыңыздан

кесилген. Бул Кошчунун буудайы, кеперетиптин жоголгон малы үчүн болгон өкүм, ошону билдирүү менен катар 3 күн ичинде эки миң сомду алып келип тапшырасыз, болбосо малыңыз, үй ичиңиз тоорук болот. (Чодон селдейип эси оогон эмедей олтуруп калат. Зулайка коркконунан баскан жеринде катып калат).

Ч о д о н. Кудай урду, деген ушу болобу?... Атаң көрү ИТТер ушуну кылышмакчы эле... ушундай болмокчу эле (шашып) ушуну көрөмүн деп жүргөм... өгүнкү түшүм жаман болучу... кудай жеткизбедиби... (Зулайка үшкүрүп, олтурат).

С а т к ы н. Ушундай болорун баштатан эле билге-мин. Ошол үчүн бузуктар менен жолдош болбо дегемин. Алар чөнтөккө урду, сен балакетине калдың. Эки миң деген оңой акчабы? Малыңды, үй ичинди сатсаң да жетпес.

Зулайка. Э, кокуй эми кантебиз? Ошентип бары жоктон кол жууп калабызбы?!

С а т к ы н. Кол жууйт деген ушул. Мындан артык эм-не болмок эле! Болор иш болуп, боёосу канганы ушу!..

Чодон. (Ачууланып) Саа жага бербей калбадыбы!.. Саа кудай берди, сен душмандан бетер табалап олтур-байсыңбы.

С а т к ы н. Ээ, курган киши табалап жатамбы? Ушун-дай болорун билип оолак бол десем, кулак салбай кой-дун, өзүң барып балаага дуушар болдун, менин тилимди алсаңоул балакет жок болор эле.

З у л а й к а. Баса, Саткындын тилин ала турган жөнүң да бар экен. Байкуш, атаң дале бирдеме оокат бол-сун дебедиби. Мындай каран күн болорун кайдан билди.

Саткын. (Ордунан туруп) Билбесе билген кишинин тилин алыш керек эле.

Ч о д о н. (Кыжыры кайнап) Оозун жылан уялаган ит экен го бул өзү, эмне кылардын аргасын айтсаңчы! Кан-тип кутулардын амалын тапсаңчы. кашайган чочко болбосоң! Кеңешет, акылын айтат десе, бул да эле табалаган-дан башы чыкпайт да, ботом! Сен кандай кудайдын каары тийген баласың. Мен силерди багам, көрөм деп ушу балекетке жолугуп олтурбаймынбы, ыя...

С а т к ы н. (Кайта ордуна олтуруп). Табалаган эч ким жок. Балекетке кой десе болбой жолуккан өзүң, менде кылча күнө жокко!

З у л а й к а. (Саткынга) Койчу балам, койчу! Атаң күйүп-жанып жатса, сен кайым айтышканың келишпейт. Андан көрө жай олтуруп сүйлөшсөнөр... Балекеттин кагазын кайдан ала койдум эле, өзү үйдө жок десем бербей кетер беле?! Сааттуу жаным кайдан алдым?!

Ч о д о н. (Ого бетер эр-эркеп). Бул ок тийгирге кеңешкенден көрө, зшиктеги төрт көз менен кеңешүү каниет. Мындан эчак эле үмүтүм үзүлгөн... Субанга ээрчигенден бери бузулду, бул ит! (Зулайкага) келе, шам-шум эткен-дей бирдеме берчи, мен аттанам, акча издейм, акча... Кай-дан болсо да таап бул балекеттен кутулам! Мындан ку-тулбай жаным тынч албайт. (Зулайка тамак берип, Чо-дон тамактанат) бүгүндөн баштап акча издейм. Тапсам таптым, таппасам бары-жогун сатам! Сатам... сатып таш-тап дубана болуп тентип кетем. (Азыраак ойлонуп) Малым жетпесе, Жакиштин кайнынан башка жерге куда бо-лом! Мал алам, сатам, кутулам! Бул балекеттен кутулам! А, сен күмшүйгөн доңуз, чочко болуп коркулдап жер түр-түпкөт! (Зулайкага) Малыңа сак бол, мен акча издеп кеттим! (Чыгат).

Саткын. Бекер убара болбо, эч ким акча бербейт!

Зулайка. Оо, койсоңчу ботом! Бул кандай чунак бала э, катыгүн?!.

Көшөгө түшөт

2-көшөгө

I КӨРҮНҮШ

(Саткын менен Субан экөө келип киришет. Экөөнүн тең кабактары жарык. Субан күңкүлдөп ичинен «Секетбайды» күүлөп кирет).

С а т к ы н. (Кепкесин жүктүн үстүнө ыргытып, жас-тык алып желпинип жанбаштайт. Субан да жанбаштайт) —Ой-пой-пой жана, оюн ойногондон кийин тердеп кет-тим

(көйнөгүн желпинип) мончого түшкөндө да мындай тердебейсиң.

С у б а н. (Күлүп). бен чын эле көл-шал болуп кетипсиң. Өтө бышкан өрүктөй былжырап баратасың, желпин-сеңчи!

С а т к ы н. (Тура калып желпинип) Өрүк бер жакта калды, өрүк тургай анжырдан жаман болуп кеттим. Анжырды билесиңби, анжырды? (Жылмаят).

С у б а н. Анжыр-манжырыңды билбейм, сокого сал-ган мала өгүздөн жаман шалпылдадың. (Башын көтөрүп) Тү, кудай урсун, тер жыттанып сасып кеттиң, эшик-ке чыгып желпинчи, теги.

Саткын. (Желпине-желпине олтуруп) Кой баатыр! Биздин тер ар качан атыр жыттанат, ишенбесең жакыныраак жыттап көрчү.

С у б а н. (Боюн качырып) Кой, кой аке! Атыр жытың ушу коңурсуган болсо, өзүңө эле буюрсун!

Саткын. (Субанга ыктай берип) Теги жыттап көр-чү. Буюрбасын, бир кумардан чыкпасаң!..

С у б а н. (Оолактап) Кой, кой аке, баландан оолак. (Ырдайт).

Атыр жытың баатырым, Ала күлүк жыттанат. Желпине бер атырың, Көөнүнө жаксын жыт тарап...

С а т к ы н. (Каткырып) Олдо, кайран күйкөм ай! Чала молдо дин бузар болуп, сенин чолок акындыгың да бар. Ушул өнөрүңдөн айрылба! Иш кылып өлбөйсүң, эптеп кебек-мебек, талкан-малкан алдап алууга жарайсың.

С у б а н. Жарабасам мен (Ырдайт).

Заманы болсо мурунку, Атагым болсо туруктуу, Саа окшогон көп балдар,

Эмшейген кемпир, көп чалдар, Талашып талкан, кебекти, Мушташса жетпей көп жандар...

(Экөө тең каткырып күлүшөт, чөнтөктөрүнөн алып папир-рос тартышат).

Саткын. Ырас, мурункудай заман болсо, ырчынын бай дөбөтү болмок экенсиң. Манаптарды мактап аш тойдо ырдап

далай күң жиликтин башын кемирмек экенсиң. Аттеген заманың өтүп кетиптир да, коң каргам!.. (Дагы күлүшөт).

С у б а н. Күрмөктүн аркасы менен күрүч суу ичет бо-луп, сен да кузгундамак экенсиң, кайрыят өткөн ишке өкүнүч жок.

С а т к ы н. Үмүтүнү үзбө бул өнөрүң аманында Жыл-гообай болуп калбастыгыңа мен кепил!

Субан. (Оңтойлонуп олтурат) Алдын ала чаап эле элпендеп калдың го! Жаның аман болсо, сени да боркемиктетип алармын, Сабыр кыл жолуң болгур, чычалак-тачу эмес (бир аз тым-тырыс) балабай-шолобайыңды койчу. Жакшы эле келжирешип алдык, эми жай сүйлө-шөлү. Кана, иштин жай маанисин жабалактатчы. Бир жумадан бери көрүшүп, сүйлөшүп да ала элекпиз. Ишти кайсы жакка кыйчалыштырганыңды айтчы. Бал тилиңди бир угуп турайын.

Саткын. Кемякке тойдуңбу? Эмесе мейлиң (кубанган түс менен) мен бир жумадан бери ааламды астын үстүнө келтирип таштадым.

С у б а н. (Күлүп) Ушу кебетен менен элеби?

С а т к ы н. Ооба!.. Чөкөм кургур, бекер эле безилдеп жүрүптүр, анын да жайын таап таштадым. Сени менен Жакиштин маселесин да баптадым.

С у б а н. (Кубанган өң менен) Койчу?! Ай каапыр, кара тайгандарыңды агытып жатасың го!

Саткын. Мына эмесе ишенбей турасыңбы?! Чын элеби? Биз баатыр жаштарбыз, бир иштин соңуна түш-көндө ийин чыгара түшөбүз, Экилентүү бизде жок. (Чын пейли менен) Мына көрүп турасың Чөкөм доодон кутул-ганын, сени менен Жакиштин иши пустяк!

С у б а н. (Жымыйып) анда сен жарадың, анда анык боркемикти сен кемире турган болдуң!

С а т к ы н. Сен өзүң боркемик мында чыны менен сүйлөшүп жатса, бул боркемигине кетет, эшекти отко айдаса, кайда качат, дечу-эле?! (Экөө тең күлүшөт) Мен баарыңарды жайкап келдим. Чөкөмүн эч кандай карызы жок, куру жалаа

экен. Кеперетип малы, кошчунун буу-дайы башкаларды жакалай турган. Жегендер ушу кезде бирден бирден кусуп жатышат.

С у б а н. (Ордунан ыргып туруп, ары-бери секирип) Эмесе, эмесе баягы биздин план ишке ашты, дечи. Атаң көрү, мындай оң капталынан чыгарбызбы, ээ!.. (отурат).

С а т к ы н. Бир чыгарын чыктык, эми мындан кийин-ки ишти бышыктоо керек. Кошчунун буудайы, кеперетип-тин малын жегендер башкалар болду. Чөкөм мындан таптаза кутулат, кирпичим-кашым дебейт, менкалаадан аныгынын барын билип кайттым. Чөкөмүн ушу -кезде жаны колунун учунда жүрөт, эки миңден ашык мойнума түшөткө, деп чочуп жүрөт. Биз ушул иштен олжолонуп калабыз.

С у б а н. Коош, сенин оозуң жакшы бара жатат. Анданкийин?!

Саткын. Чөкөм, Жакиштин кайындарынан малды к«п жеп койгон, эми алар жарытымдуу неме бербестиги айдай анык. Мындай амал кылабыз.

С у б а н. (Козголуп) Коош, кана кандай амал таба койдуң?!

Саткын. Сен кылтындабай, тим олтурсаңчы,; мен сүйлөп бүтөйүн. .

Субан. (Чыдабай). Ээ, айда, айда!.. Айт... айт!..

С а т к ы н. Суд бүтүмүн аткаруучунун наамынан калпыдан эле кагаз жазып алабыз, аны өзүбүз орусча жа-зып, үч тыйынды мөөр ордуна басып салабыз. Кагазда палан күндөн калбай эки миң сомду төгөсүң деген сөз болот.

Субан. Таппасаң сыйпалап кал! Айдат Сакыш айдат!

С а т к ы н. Мынча шашкалактайсың, сен энеңдин ичинде кантип жаткансың?

С у б а н. Аны не кыласың! Жаткам ушунтип... ээ, айда!..

Саткын. Андан кийин Чөкөм коркконунан амалын таппай калат, көрсөтүлгөн сроктон калсаң короо жайың, малдарың тоорук деп декип коёбуз.

С у б а н. Муну эң сонун, үстөмө шапалак дегениң ушу го?

С а т к ы н. Ушул. Андан кийин эч алапайын таба албай акча издейт. Бирок анча акчаны эч ким бербейт берүүгө эч кимдин кудурети да келбейт. Анан биз баякы күнкү жакшы сен мен болуп тайкы амалды колдонобуз. Ошону менен калың берген, калың жегендер май талкан чайнап кала берет. Эски адатты дагы бир мертебе күлүн көккө чыгарабыз. Жаңы турмушту кубаттап, сүйгөн-сүйгөндүкү деген сөздү ишке ашырабыз. Же, меники төгүнбү, боркемик...

С у б а н. Сен жарадың жылбырскагым! Дал үстүнөн чыгыпсың. Иш оң жагына оой турган көрүнөт. Теги жарайсың!

С а т к ы н. Ушул айткандын барына турдуңбу, жокпу?

С у б а н. Кудайдын бардыгына шегим бар, бирок бул сөзүнө ишенбей турган чарам жок.

С а т к ы н. Эмесе, сен келжирейсиң, сен эчтеме билбейт турбайсыңбы! Бул иштин барын мен бүгүн жайлап таштадым, паланча күндөн калбай акчаны төгөсүң деген кагазды колуна карматтым, а турмак өзүм окуп, айтып да бердим, алап-желеп болуп акча издеп кетти.

С у б а н. Ой, итиң оой. Байкуш Чөкөмдү шаштырып койгон турбайсыңбы. (Күлүшөт).

С а т к ы н. Жерге, сууга тийбей декилдеп жүргөн кези ушу күндө, акча таба албай келет, анан сүйлөшөбүз, тур, азыр мектеп жакка барып келели.

С у б а н. Болуптур болуптур, сиз кайда бизде ошо жакка жүрө бермей (кетешет. Сахнага тердеген, кызарган Жанаркан, Зулайка чыгышат).

II КӨРҮНҮШ

З у л а й к а (Үшкүрүп келип олтурат) Ой, тобоой кишинин башына күн түшөмүн десе заматта түшөт турбайбы, кургур, кайда салпандап акча издеп жүрөт экен? Саткындын үч уктаса түшүндө жок. Кабагым-кашым дебейт, мындай боору жок бала болот экен ээ?

Жанаркан. (Этибар кылып) Эмне деп жатасың, эне?! Эмне акчанын башын оорутуп жатасың?

З у л а й к а. Кесепеттүү кошчу менен кеперетиптин акчасын бүгүн эки миң сом төлөйсүң, деп кагаз келип-тир. Атаң жан-алы калбай шашып акча издеп кетти теги, байкуш, уккандан кийин ичинен кан өтүп кетти. Саткын жаман ээн баш болуп алыптыр. Кайым айтышып, ого бе-тер жинин келтирди. Кургур кайда суу болуп жүрөт экен?

Жанаркан. Ушу кезде кишиге киши акча береби? Кызык экенсиңер... (Четке карап) бул, баякы жиндилер-дин кылып жүргөн амалы экен, далайдан бери ойло-шуп жүрүшпөдү беле, бая күнкү маа четин чыгарганда-ры ушу турбайбы, амалдарын карачы!..

З у л а й к а. Айтор биле албадым. Үч күндөн калсаң малың, үй-ичиң тоорук болот дептир. Эгер табылбаса, шорубуз кайнайтко, кызым! Ээ, кудай өзүң жардам кыла көр? Элдин момуну элең. Араан талаада калтыра көрбө (ыйламсырайт). Кокуетан торук болуп калса, күнүбүз эмне болот? Кимдин эшигине барып баш калкалайбыз. Кимдин көзүнө карайбыз? Колдочу кудай колдой көр?

Ж а н а р к а н. Сабырдын түбү сары алтын, сабыр кылыш керек, энеке, куру бекер кейүүнүн кереги жок. Кудай берип калгысы бардыр. Саткындар да карап жат-пас. Бир амалын табышар. Азыр күйкөлөктөөнүн кереги жок.

З у л а й к а. Жаңкы кагазды окуганда кургурдун өңү самандан сары болуп кетти. Муундары калтырап, колу-башы титиреп жаман кумсарды. Ошентип жатса Саткын ого бетер жемелеп, өрттөп жатат. Мындай боору таш ба-ланы көргөн эмесмин.

Ж а н а р к а н. Таш боордук Саткында жок. Ал атамдын жүргөн-турганына жини келет. Миң кылган менен окуган, ачылган жигит, бары жогун билет, түшүнөт, иш-тин жайы маанисин жакшы билгенинен ачуусу келип айткандыр. Эч качан жамандык ойлобойт.

З у л а й к а. Теги кудай ынсап бербесе, эң эле кайша-як болуп алыптыр. Атасы бир десе, ал экини соктуруп жиберет. Теги өмүрү эле узун болсун, билбейм кандай болорун.

Жанаркан. Саткынды окуган балдардын бары макт'ашат. Саткындан үмүтүбүз чоң, дешет. Анын акы-лына, зэрек-сергектигине бары таң калышат. Тилектеш-тери сабакташтары ушундай дешкенден кийин бизге эм-не, сын.

З у л а й к а. Атасы кургур экөөнүн ыркы келишпейт. Эмне сааттары бар экенин билбейм, Саткын маладоч, бартиядагы тири. укмуштуунун барын айтат да эле жатат. Атасы мурункуларын жактайт. Анан эле экөө тең

кызып кетишет. Кызып алышкандан кийин жаман атча тиштешет да жатышат. Ким билет, эмки балдардын кандай болуп бара жатышканын... (Саткын, Субан келип киришет. Саткын басып барып төргө жанбаштайт. Субан менен Жанаркан экөө бир бирөөнө баш ийишип күлүмсүрөшөт).

III КӨРҮНҮШ

З у л а й к а. Таң эртеңден бери мектебиңердин алды опур-топурда, ары-бери чуркап, кым-куут болуп жүргөн жан. Балдарыңар жасанып алыптыр. Женаделдеги ка-тындардын да таманы жерге тийбей калыптыр, эмне ке-биңер бар? Майрамыңар барбы, эмне?..

С а т к ы н. Эй, энеке, жаркыраган жаз жакын калды. Жан-жаныбардын бары бир жерде тургусу келбейт, ой-ногусу секиргиси келет. Кан туйлайт, эркиндикке азат-тыкка талпынат. Эркиндик, азаттыкты ким сүйбөйт...

З у л а й к а. Аа, кургурум ырас айтасың ушуну! Баса ким сүйбөйт!.. (башын ийкеп, муңайгансыйт. Жанаркан, Субан карашып жымыйышат).

Саткын. Жаркыраган жаз... эркиндик. Теңдигин алган аялдар, мына ушулардын бүгүн баарынын көңүлү жай, баарынын өңү күлөт. Кубанышат, куунашат. Күң-дүктөн, сатылгандан кутулган эчен миң-миңдеген аял-дар бүгүн жарык турмушка чыгат. Өздөрүн эзген, кем-синткен эркектер менен тепетең болот.

З у л а й к а. Аа, кургурлар ошон этишсин! Анан кан этишет!..

С а т к ы н. Бүгүн эски заң, эски жорук-жосун кеткен кыш менен кошо кетти. Эми жанчылган тепселген аял-дар жарык дуйнөгө бут шилтейт, көңүлдү көтөргөн мээримдүү жаз менен бирге тендиктерин алышат. Адам катарына кошулуп, акыл ойлорун бир жерге жыйнашат.

З у л а й к а. Баса, айт-айтпаса төгүнбү... Бүгүн айыл, ападагылардын барынын кабагы жарык, энелери эркек туугандай болуп, ооздорун ыржайтышат, көрсө ушу тур-^ байбы!

Субан. Бүгүн 8-март! Бүгүн, бүтүн дуйнө эмгекчил. аялдардын чоң майрамы. Бүгүн аялдардын эски турмуш чеңгелинен кутулган күнү, бүгүн алардын жарык таңга. карай бет алган күнү!

З у л а й к а. (Таңыркап) Адам, сен экөөң ээлигип калыпсыңар да, же бозо-мозо жутуп алдыңарбы? Теги сы-ягыңар күндегүдөй эмес... (башкалары күлүшөт).

: С а т к ы н. Жок, энеке! Биз андай бозо өңдүү кан кызытарды ичпейбиз. Биз, ырас бүгүн маспыз... Биз жаркыраган жазга, аялдарга аткан жарыш таңга маспыз... Жарык турмуштун азат, эркин жалындаганына маспыз!

З у л а й к а. Теги айтканың келсин! Кебиңерге карап ырас эле, ичип алышкан го деп ойлодум. Атаң кургур Кошчуда турганда бир башка болушчу, майрам болду дешип эле ичип оолжуп жатышчу.

С у б а н. Жок, биз аны кубаттабайбыз. Ичимдикичүү элибизде болчу эмес. Болсо да биз аны жерге көмдүк. Зулайка. Эмне дейт, бул куу тумшуктар?! Жерге өлгөндү көмөт. Анын бетин ары кылсын! Кой, ботом, андай, дечү эмес!

С а т к ы н. Эмесе биз түшүндүрүп айтып берели!.. Бүгүн 8-март! Биз бая катын-кыздарды чогултуп жыйна-лыш өткөрдүк, силер барбай мал кууп кеттиңер.

Ж а н а р к а н. (Таарынган өңдөнүп) Маа эмне кабар кылбадыңар? Мен барат элем, кап...

С у б а н. Андан кызыгы бүгүн кечинде болот, кечинде жыйналыш болуп анан ар түрдүү оюндар коюлат. Комузчу, кыякчылар болот. Мектеп балдары ырдашат.

С а т к ы н. Андан да кызыгы бар, өз теңине, өз сүйгөнүнө кошулган келиндер бар. Эски чирикке салабат оку-луп, эриктүү азат турмушка негиз салынат, жыйналыштагы бүткүл эркек-аялдар алдында жаңы турмуштун үлгүсү көрсөтүлөт, жаңы дүнүйөнүн кызы жаңы дүнүйөнүн жигитинин тою өткөрүлөт. (Субан жымыйып көккө, Жанаркан уялгансып мунайып жерге карашат).

З у л а й к а. Эмне дегениңерге түшүнсөм, арам болсун! Андан көрө өзүңөр сүйлөшө бергиле... Тиги айылда тытып жаткан жүнүм калыптыр, ошого барайын. (Жанаркан экөө чыгат).

IV КӨРҮНҮШ

(Жанаркан кайтып кирет)

Саткын. (Ары-бери секирип) Кел Жакыш, кел!.. Иш бүтүрүп таштадык. Бая күнкү саа айткандай жай-лап таштадык. Айтор айыбыз оң жанбаштан тууп калды. Ийгиликтүү болорунда шек жок.

Жая.аркан. Кайсыны бая күнкүдөй кылып ташта-дыңар? Сөзүңөрдүн бары баш аламан. Түшүнүү кыйын.

С а т к ы н. Баш аламаны жок. Субан менен сенин маселең чечилди. Чөкөмү сызга олтургузуп кеттик. Баякы өзү айтып жүргөн карыздарын шылтоо кылдык. «Карыз-дарыңды үч күндөн калбай төк» деген кагазды жаздык, аны бир кишиден амалдап берип жибердик. Анан...

С у б а н. Аны койчу... Ал жагын өзү да жакшы билет, башкасын айт!

Жанаркан. Башка амалыңар да барбы?!

С у б а н. Эң соңкусу, эң опуртмалуусу эми башталат. Ушунусунда жеңсек, жеңдик болбосо жеңдирдик. Анда мөрөй кетти.

С а т к ы н. Эмкисй мындай атам бары бар акча таба албайт. Азыр суу болуп кайта келет. Ага акча, ушу кезде

ажалдын дарысынан да кымбат. Субандардын банкадан ала турган акчасы бар экен дейбиз, ошондон эки миң сомун карызга ала туралы дейбиз. Жалган бексил жасап колуна карматабыз. Ошону макул дебеске чарасы жок. Акчаны бизден башка киши бере албастыгын өзү билет. Субандын кеперетипте экенин да жакшы билет, ырас экен деп бизге ишенет.

Жанаркан. Мен мунуңарга ишенип жете албайм. Мейлиңер мен мурун ыразылык бергемин, иш кылып ишиңер бузулбаса мен кабыл.

Саткын. Ишенет, ишенет... ишенмейинче табар амалы жок. Таң. Анан бир шарт коёбуз, Жакиш менен Субандын кошулуна ыраазылык бер дейбиз. Ошону менен иш бүтөт. (Бир аз тым-тырс, эшикте Чодондун үнү угулат, Жанаркан жүктүн бурчуна барып көйнөк тигет Саткын ээрдин үстүнө олтурат. Чодон киргенде Субан, ордуна туруп салам берет).

V КӨРҮНҮШ

Чодон. (Камчысын илип, көлөшүн чечип Саткын менен Субанга акырая карап, төргө чапанын чечет) Буу, атаң көрү, иттей суу болдум!... Элдин куну кеткен тур-байбы (үшкүрүп, чарчаган киши өндөнүп шылкыйып ол-турат). Бирде бирөөнөн бир Тыйын чыксачы... барбаган, кыдырбаган жерим калбады. Маадабай менен Кулак-маттарга да бардым, бары эле «буюрбасын» деп этек-жеңин кагышат. Баштан эле жарыбаган, куурулган иттер эле: ошолорго барган мен да акмак экенмин. Керээли кечке салпандап жүрүп белим да ооруп кетти. Келе, Жа-кыш бир жастык алып берчи! (Жанаркан жастык алып коёт, Чодонжанбаштайт).

Саткын. Ушу убакта эки миң сбм табуу деген оңойбу?! Кимде ошончо акча бар. Колунда барлары жүгүртүп соода кылып жатат. Колунда жоктор эки колду артына алып жүрө берет.

Ч о д о н. Ушу, айланайын, теги сен сүйлөбөчү!.. Сен сүйлөсөң кыжырым кайнап кетет. Колуңан эки тыйынча каруу келбей туруп, кептен айланаеңбы!..

Саткын. Оо, жарыктык, сөзгө конок берсеңиз? Куру бекер кармап шилей бербей.

Чодон. (Ачууланып) Сөздүн балакетин ал! Тур, жоголчу көзүмө көрүнбөй!..

Саткын. Мен жоголгондо пайда чыкпай калды. Андан көрө кепти уксаңыз бирдеме өнгөнү турат. Акча издеп суу болуп жүргөндө, иштин баарын биз жайлап койдук. Акчаны оңой эле таап алдык.

Чодон. (Селт этип башын көтөрүп, ишенбеген өңдө-нүп) Ай капыр, сен чубурта берчү элең, ошонун кармаганы туратко, мени балача сооротконунду кой карагым!..

Саткыя. Соороткон эмес, чын!.. Ишенбесеңиз мына бул, Субандан сурап көр. Экөөлөп жүрүп акчаны таптык, качан керекболсо да даяр!

Ч о д о н. (Сүйүнүп). Ата, кара баскырды, бая эле айтсан боло! Субанмунуң ырас айтабы?!

С у б а н. Ырас, ырас, Чөкө! Калети жок, акчаны тап-тык.

Чодон. (Ого бетер сүйүнүп) Ата, кудай бергени турат ээ! Өңүмбү?! Ушу капырлар теги чын айтасыңарбы?!

С у б а н. Силердин кеперетип жабылгандая кийин биз кеперетип ачадыкпы.

Чодон. Ооба, ооба, ачтыңар. (Четке карап) Ата, кудай чын эле бергени турат ээ!.. Ооба, ачтыңар... ээ!

С у б а н. Жакында банкеден акча ала турганбыз, да-лай миң сом берилет. Ошондон зп кыйыштырып эки миңди сизге карызга бере туралык дедик, Саткын меней кеңешип.макул таптык.

Чодон. (Сүйүнгөнүнө чыдай албай) Ата, айланайын, ай ээ! Ата кудай тилегиңерди берген чүрпөлөрүмдү көрчү!..

С у б а н. Бирок көп кечиктирбей таап бересиз. Журт-тун, өкмөттүн акчасы эмеспи, ойноо жарабайт (Саткын жерди карап күлөт).

Чодон. Ата кагылайындарды көрчү, мотурайып турушканын... кечиктирбей калайын, төбөм менен кудук казсам да таап бербейминби! Каңтип эле силерди күйдүрүп жиберейин... Бүгүнкү азабы тозоктон жаман болбо-дубу.

Жегеним-желим, ичкеним-ириң болуп кетпедиби... Ата, айланайындар, силерди эмнекылсам ээ!

Саткын (Ордунан туруп) Бирок Субандын бир шарты бар, ошого көнсөңүз гана «беремин» дейт бол-босо берер бербеси арсар...

Ч о д о н. Кана, кана, шарт-мартыңарды айта койгула. Андан кача койчудан эмесмин!

С а т к ы н. Субан Жанаркандын колун сурайт, мына шарты ушул!

Ч о д о н. (Корс-корс күлүп) Оо, чунактар, ушу да кеп болдубу?! (Күндө эле кол кармашып жүргөндүр, аны мен кайдан билейин, өздөрү билише тургандыр... (Жанаркан уялып тескери карайт).

С аткын. Жок, андай эмес. Түбөлүк жолдош болуп кол кармашсак дейт. Түбөлүккө... түбөлүккө!..

Ч о д о н. (Ойлонуп) Им.. мына бул жеринде күптүүсү бар экен го! А, Жакыштын күйөөсү кантет?!

С аткын. А, жерге кирсин! Анын айласын да табар-быз, анын иши женил... мына бул карыздан кутулуп ал-сак башкасынан коркпойбуз.

Ч о д о н. (Ойлонуп туруп, сакалын сылап) Мунуң да вкөнү бар сөз...

Жакыш эмне дээр экен? Жакыш ыраазы болор бекен? Энеси сурап көрсүнчү!

Саткын. Алда качан ыраазы! Өзүң айтчы Жакыш! Атаң өз кулагы менен угуп ыраазы болсун!

Жанаркан. (Уялгансып) Мен ыраазымын, ата! Сүйгөнүм Субан болучу, кантип сиз ыраазы болгондо мен ыраазы болбоюн!

Ч о д о н. Болду... болду. Мен ыраазы... кудай ыраа-зы... кызым ыраазы... (Колун керип) барысы ыраазы! (Тигилер көз кысышып жылмайышат).

С а т к ы н. (Четке карап) Бул мурдуна суу жеткенде-ги ыраазылыгы.

Чодон. (Бөйпөндөп) Кана, эми баатырлар акчаны чыгаргыла. Акчаны колго алып, эртерээк бул балаадан

кутулбасам уйку бетин көрбөйм, мындан кийин мындай иштерге жанашсам, Чодон атым өчсүн!..

Субан. Ырас, катышып кереги жок. Акчаны бүгүн ала албадык, эртең барып алабыз. 'Келгенден кийин бүт бойдон санап беребиз.

Чодон. Тигини, каапырлар, мени эптеп алдаганы жатканын көрчү?! Ушу башым менен мен кантип эле алданып жиберейин! Жок... андай куру батага мен кыз бе-ре турган акмак эмесмин!

Саткын, Куру бата бекен? Карыздын сүрөгү өтө элек. Эртең алуу, бүгүн алуунун эмне айырмасы бар?!

Чодон. Жок... жок!.. куру бекер калжыраба! Акча-ны азыр өз көзүм менен өз колума албасам, эртеңке кө-нө албаймын. Силер окшогон жылбыскактардын эртеңи-не ишене албайм, эртең тескери карап бастыра берсеңер, мен аран талаада аңкайып калсам ээ? Ээ, оңбогурлар-дын амалын карачы?! Мени бир кебек баш деп ойлошсо керек. Менде да мээ бар, ушу силерге кантип эле алдана коёюн...

С а т к ы н. Мейли эмесе ишенбесең бексил берели, бексил акча эмегенде эмне? Чыгар Субан бекселинди. Бексил берип көөнүн тындыралы...

С у б а н. (Чөнтөгүнөн бексил чыгарып) Мына бек-сил даяр. Эртең берүүгө көнбөсөңүз, мына бул бексилди алыңыз.

Чодон. Жоо... жок! Кереги жок! Андай ак кагазы-нан кудай сактасын! Анда эмне деп жазып койгонуңар-ды билем... балким, кайта менден акча доолай турган кагаздыр?! (Ачууланып) Силер мени шылдың кылып олтурасыңарбы?! Мени акмак кылганыңарбы, эмне?!

С а т к ы н. Өз убадандан танба! Эми эле ыраазылык бердиңби?! Жанаркан да ыраазы, дагы эмне керек?!

Чодон. Акчаны шалдыратып колума салмайынча, силерге ыраазылык да, кыз да жок. Акчаны азыр берсеңер кызыңарды азыр алып кетсеңер да ишим жок. Акчаны албай кыз берет деп үмүт кылбагыла! Андай акмакты оңойлук менен таба албайсыңар, мени алдоо оңой эмес!

Саткын. Токто, токто... ыраазылык бергениң ырас-пы? Жанаркан ыраазы болгону ыраспы? Эмесе иш бүтүтү!.. Жанаркан, Субан бүгүндөн баштап түбөлүк жолдош деп эсеп кылабыз. Мындан артык ыраазылык кереги жок.

Ч о д о н. (Өтө кызып) Атаңдын башын жолдош кы-ласың, кайратын көр бул доңуздуң! Менин көзүм тнрүүдө менден бийликсиз иш кылып көрчү?.. Жөн эле койдой муздап салам... Акчаны зртең ал, деп мени сызга отур-гузганы жүргөнүн көр!

С а т к ы н. Бийлик кылар заманыңыз өткөн!.. Эмки бийлик бизде... Айткан акылыбызга, жакшылыкка көн-бөсөң-көнбө! Көнбөгөнүңдүн бизге керектиги жок. Биз өз билгенибизди кылабыз.

Чодон. Кошуп көрчү көрөйүн! Бутунду асманга асармын!..

Саткын. Жок, аса албайсың! Бул заманда бизди оңойлук менен аса албайсың! Тур Жакыш, тур Субан, кеттик! Жалгыз Чөкөң ыраазы болбосо, эмгекчил элдин тең жарымы болгон аялдар ыраазы! Кечинде боло турган аялдардын чогулушуна барабыз. Жүргүлө, ыраазы болбогондор оозун ачып кала берсин!

Чодон. Бара албайсың, үйдөн чыгып көрчү, кана!

Саткын. Барабыз, ошол чогулушта комсомол тою кандай болорун элге көрсөтөбүз, комсомол тоюн көрүп эл жаштардан үлгү алсын, кана, жүргүлө! (Илгери чыгып) Эмгекчил аялдардын азаттык алган күнүндө, Жанаркан өңдүү эчен миндеген аялдар эркиндик алат... (Жанаркан ортодо үчөө тең колтукташып ырдашат. Зулайка кирет, Чодон, Зулайка таң калып карап турат).

Ленинчил жаштарбыз, Туура жолго аттайбыз. Эскиликти жоюудан, Эзелде баш тартпайбыз. Жаңы турмуш жолуна, Эл жаштарын баштайбыз!..

(Баштарын ийишип сахнадан чыгышат).

Аягы